

Ακαδημαϊκές μουσικές βιβλιοθήκες: Βιβλιοθήκη Τμήματος Μουσικών Σπουδών Ιονίου Πανεπιστημίου. Καθιερωμένοι όροι αναφορικά με τη μουσική γενικά και την ελληνική μουσική ειδικότερα

**Ευστάθιος Μακρής,¹ Ιωάννης Παπαδάκης,² Μιχαήλ Στεφανιδάκης,³
Μαρία Ασλανίδη,⁴ Κωνσταντίνος Κυπριανός²**

¹ Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, emakris@ionio.gr

² Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας,
papadakis@ionio.gr

³ Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Πληροφορικής, mistral@ionio.gr

⁴ Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης, aslanidi@ionio.gr

Εισαγωγή

Το 2009 ξεκίνησε, στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού της Βιβλιοθήκης του Ιονίου Πανεπιστημίου, η ανάπτυξη των αρχείων καθιερωμένων όρων (ονομάτων και θεμάτων) που σχετίζονται με την μουσική γενικά και την ελληνική μουσικά ειδικά, στον Κατάλογο του Ι.Π.

Η απόφαση αυτή στηρίχθηκε στις ανάγκες θεματικής ευρετηρίασης και αναζήτησης στον Δημόσιο Κατάλογο (OPAC) του Ι.Π. Για τον σκοπό αυτό έχει συσταθεί μια επιστημονική επιτροπή,² η οποία έχει αναλάβει τους εξής ρόλους:

- Ασκέει επιστημονικό συμβουλευτικό ρόλο σε θέματα ορολογίας που σχετίζονται με την μουσική.
- Ασκέει συμβουλευτικό ρόλο στον έλεγχο της απόδοσης – μετάφρασης των όρων που δίνονται από την Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου και αφορούν στην μουσική γενικά και την ελληνική μουσική ειδικότερα.

Αρχικά η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε με αφετηρία την κάλυψη των αναγκών του Καταλόγου του Ι.Π. Ωστόσο από το 2010 έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια η συγκεκριμένη δράση να καλύψει τις ανάγκες των μουσικών συλλογών και των επτά (7) ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών³ με κύριο στόχο την προσπάθεια ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ των μουσικών βιβλιοθηκών, κυρίως ακαδημαϊκών, σε θέματα ορολογίας – δημιουργίας νέων όρων, τόσο στον τομέα της μουσικής γενικά όσο και στον τομέα της Ελληνικής μουσικής ειδικά. Μέχρι αυτή τη στιγμή η ανοιχτή πρόσκληση συνεργασίας έχει σταλεί σε όλα τα συνεργαζόμενα μέλη ανεπίσημα προκειμένου να μελετήσουν το κείμενο κοινής αποδοχής. Στην πρόταση συνεργασίας και τα επτά ιδρύματα ανταποκρίθηκαν από την αρχή θετικά παρά τους όποιους ενδοιασμούς, κυρίως λόγω της έλλειψης μόνιμου επιστημονικού προσωπικού στις βιβλιοθήκες. Το Ι.Π. δεν έχει ακόμη προχωρήσει σε επίσημη πρόσκληση εξαιτίας των σημαντικών μεταβολών των δεδομένων στα Πανεπιστήμια το τελευταίο διάστημα σε ανθρώπινο δυναμικό και πόρους.

Τα οφέλη ωστόσο μιας τέτοιας συνεργασίας, εφόσον επιτευχθεί, θα είναι πολλά, καθώς μέσα από την συγκεκριμένη συνεργασία γίνεται προσπάθεια να υλοποιηθούν οι παρακάτω στόχοι τόσο σε τοπικό, όσο και σε εθνικό επίπεδο:

- Διαμόρφωση μιας ενιαίας (εθνικής αν είναι δυνατόν) πολιτικής αναφορικά με τους καθιερωμένους όρους στην μουσική.
- Διαμόρφωση μιας ενιαίας (εθνικής αν είναι δυνατόν) πολιτικής δημιουργίας νέων όρων ή/και απόδοσης στην ελληνική γλώσσα των καθιερωμένων όρων της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου (Library of Congress Authority records) με την συμμετοχή και των επτά συνεργαζόμενων ελληνικών ακαδημαϊκών μουσικών βιβλιοθηκών.
- Ανάπτυξη αρχείων καθιερωμένων όρων, δίγλωσσων, αναφορικά με την μουσική.
- Διάθεση προς κοινή χρήση και ανταλλαγή των αρχείων καθιερωμένων όρων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Διαμόρφωση θησαυρού της Μουσικής.

² Το Εργαστήριο Ελληνικής Μουσικής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ι.Π. από τον Ιούνιο του 2013 έχει απευθύνει επίσημη πρόκληση συνεργασίας στους Καθηγητές του ΤΜΣ-Ι.Π. κ.κ. Ευστάθιο Μακρή και Κώστα Καρδάμη.

³ 1. Κεντρική Βιβλιοθήκη – Τμηματική Βιβλιοθήκη (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Τμήμα Μουσικών Σπουδών). 2. Κεντρική Βιβλιοθήκη – Τμηματική Βιβλιοθήκη (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Τμήμα Μουσικών Σπουδών). 3. Κεντρική Βιβλιοθήκη – Τμηματική Βιβλιοθήκη (Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Μουσικών Σπουδών) 4. Κεντρική Βιβλιοθήκη (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας - Τμήμα Μουσικής Επιστήμης & Τέχνης) 5. Τμηματική Βιβλιοθήκη (ΤΕΙ Ηπείρου – Τμήμα Λαϊκής & Παραδοσιακής Μουσικής) 6. Τμηματική Βιβλιοθήκη (ΤΕΙ Ρεθύμνου – Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας & Ακουστικής) 7. Τμηματική Βιβλιοθήκη (ΤΕΙ Ιονίων Νήσων – Τμήμα Τεχνολογίας Ήχου & Μουσικών Οργάνων)

Θεωρητικό πλαίσιο

Ελεγχόμενο λεξιλόγιο Καταλόγου Ι.Π.^{4,5}

Ο θησαυρός αποτελεί ένα ελεγχόμενο λεξιλόγιο σημασιολογικής αλλά και γενικής χρήσης σχετιζόμενων όρων, οι οποίοι καλύπτουν συγκεκριμένους τομείς της γνώσης. Ο θησαυρός σχεδιάζεται και προορίζεται για τον συντονισμό των εννοιών (concept coordination). Πρόκειται για μια επινόηση ελέγχου της ορολογίας, η οποία μεταφράζει την φυσική γλώσσα που χρησιμοποιείται από τους δημιουργούς των ευρετηρίων (indexers) στα τεκμήρια και τα θέματα που αναζητώνται από τους ερευνητές, σε μια αμοιβαίως ακριβή γλώσσα. Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ ενός θεματικού καταλόγου ή καταλόγου θεματικών επικεφαλίδων κι ενός θησαυρού είναι:

- ο θησαυρός δεν είναι σχεδιασμένος για να καλύψει την παγκόσμια γνώση αλλά μια συγκεκριμένη και ορισμένη γνωστική περιοχή,
- οφείλει να παρουσιάζει και να προβάλλει σχέσεις ιεραρχίας και διασύνδεσης μεταξύ των όρων καθώς και
- να παρέχει ορισμούς του περιεχομένου των όρων.

Ένας θησαυρός χρησιμοποιεί σχέσεις ισοδυναμίας, σχέσεις ιεραρχίας και σχέσεις συσχέτισης. Ως ελεγχόμενο λεξιλόγιο ορίζεται η διαδικασία της οργάνωσης μιας λίστας όρων με στόχο α) την υποδήλωση του καθιερωμένου προς χρήση όρου, β) την διάκριση μεταξύ ομογράφων και γ) την υποδήλωση των ιεραρχικών και συνδυαστικών σχέσεων μεταξύ των όρων στο πλαίσιο ενός ελεγχόμενου λεξιλογίου ή μιας λίστας θεματικών επικεφαλίδων⁶.

Σύμφωνα με τον Lancaster (1986) το ελεγχόμενο λεξιλόγιο χρησιμοποιείται για δύο λόγους:

- Να διασφαλίσει, όσο γίνεται περισσότερο, μια συνεπή αναπαράσταση του θεματικού περιεχομένου των τεκμηρίων κατά την διάρκεια της ευρετηρίασης και της αναζήτησης.
- Να διευκολύνει την διεξαγωγή της έρευνας στο σύστημα, ομαδοποιώντας με σχέσεις ιεραρχίας τους πιο στενά σχετιζόμενους όρους σε σχέση πάντα με το νόημα τους.⁷

⁴ Σύμφωνα με το πρότυπο: *Τεκμηρίωση – Κατευθυντήριες οδηγίες για τη συγκρότηση και ανάπτυξη μονόγλωσσων θησαυρών* (ΕΛΟΤ 1321-93), οι θησαυροί είναι «ελεγχόμενα λεξιλόγια όρων επιλεγμένων από την φυσική γλώσσα, δομημένα με τέτοιο τρόπο ώστε να υποδηλώνονται με σαφήνεια οι προϋπάρχουσες σχέσεις μεταξύ των εννοιών που εκφράζουν οι όροι αυτοί». Σύμφωνα με το νέο draft standard ANSI/NISO Z39.19-200x *Guidelines for the Construction, Format, and Management of Monolingual Controlled Vocabularies*, ο θησαυρός είναι μια συλλογή δικτυωμένων όρων ελεγχόμενου λεξιλογίου

⁵ Το ελεγχόμενο λεξιλόγιο αποτελεί στρατηγική αναζήτησης στον Πληροφοριακό Γραμματισμό (Information Literacy). Μέσα από την πιλοτική εφαρμογή ενσωμάτωσης του μαθήματος «Πληροφοριακός Γραμματισμός με έμφαση στη μουσική» στο πρόγραμμα μαθημάτων του ΤΜΣ-Ι.Π. και συγκεκριμένα στο μάθημα «Οργάνωση Επιστημονικής Μελέτης Ι & ΙΙ», το οποίο διεξάγεται στο πλαίσιο της διδακτορικής μου εργασίας με τίτλο «Μουσική Βιβλιοθηκονομία & Εκπαίδευση» από το 2008 στο ΤΜΣ-Ι.Π., διαπιστώθηκαν στην πράξη τα προβλήματα που παρουσίαζε η ευρετηρίαση στον Κατάλογο του Ι.Π. Ένα από αυτά ήταν η απουσία ελέγχου του ελεγχόμενου λεξιλογίου καθώς και η ατελής και με πολλά προβλήματα μέχρι και σήμερα συνδυαστική χρήση των στρατηγικών αναζήτησης Επισκόπηση και Θέμα (ευρετήριο) στον OPAC του Ι.Π., ζητήματα τα οποία αποτέλεσαν το κύριο κίνητρο σε προσωπικό επίπεδο, να προσπαθήσω να διαπιστώσω τι συμβαίνει και γιατί και να απευθυνθώ στα μέλη εκείνα της ακαδημαϊκής κοινότητας του Ι.Π. που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν ως επιστημονικοί συνεργάτες την προσπάθεια αυτή.

⁶ Βλ. ANSI/NISO Z39.19-200x.

⁷ Βλ. Δόμηση καθιερωμένων όρων Καταλόγου Ι.Π.

Ο έλεγχος του λεξιλογίου διασφαλίζει και παρέχει έναν σταθερό και συστηματικό τρόπο επιλογής των όρων του ευρετηρίου για την χρήση και την ερμηνεία του περιεχομένου των όρων που χρησιμοποιούνται. Χρησιμοποιώντας ελεγχόμενο λεξιλόγιο είναι σε θέση κάποιος να διακρίνει παρόμοιους όρους που αντιπροσωπεύουν παρεμφερείς ιδέες. Μέσω των σημειώσεων περιεχομένου (scope notes) στα αρχεία καθιερωμένων όρων αποφεύγονται ή περιορίζονται οι ασυνέπειες στην χρήση των όρων. Η ύπαρξη τους συμβάλλει στην διατήρηση μεγαλύτερης συνέπειας για τον ίδιο τον δημιουργό του ευρετηρίου μακροπρόθεσμα. Με την χρήση ελεγχόμενου λεξιλογίου καθιερώνεται η αποδεκτή γραφή, ορθογραφία και συλλαβισμός του όρου που χρησιμοποιούνται από το κάθε σύστημα.

Οποιαδήποτε λέξη στη φυσική γλώσσα μπορεί να αποτελέσει μέλος μιας ομάδας από όρους χωρίς περιορισμούς, το λεγόμενο μη ελεγχόμενο λεξιλόγιο (uncontrolled vocabulary). Στην περίπτωση του μη ελεγχόμενου λεξιλογίου τα τεκμήρια ευρετηριάζονται στη φυσική τους γλώσσα και στο σύστημα διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα αναζήτησης σε όλο το ελεύθερο κείμενο καθώς και η δυνατότητα ανάκτησης του ζητούμενου υλικού μέσα από την διασύνδεση των όρων των δύο λεξιλογίων (ελεγχόμενου και μη ελεγχόμενου).

Το ελεγχόμενο λεξιλόγιο στηρίζει επίσης την διαδικασία της ευρετηρίασης. Μέσα από την ευρετηρίαση, η οποία αποτελεί ένα εργαλείο προσδιορισμού της γνώσης, εντοπίζονται, οργανώνονται και προβάλλονται όλες εκείνες οι πληροφορίες που διαφορετικά δεν μπορούν να καταγραφούν. Η ύπαρξη εξειδικευμένων ευρετηρίων είναι αναγκαία καθώς διασφαλίζουν την διαθεσιμότητα, την πρόσβαση και την ποιότητα της πληροφορίας και καθοδηγούν τον χρήστη στην συγκεκριμένη πληροφορία γρήγορα και αποτελεσματικά. Η ευρετηρίαση αποτελεί μια πολύ σημαντική υποδομή για τις υπηρεσίες αναζήτησης. Όσο καλύτερη είναι η ευρετηρίαση τόσο αυξάνεται η πιθανότητα για αποτελεσματικότερη αναζήτηση. Η ευρετηρίαση που στηρίζεται σε ελεγχόμενο λεξιλόγιο ευνοεί τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων αναζήτησης διαφορετικών αλλά και ομοειδών συλλογών.

Δόμηση καθιερωμένων όρων Καταλόγου Ι.Π.

Στο στάδιο της δημιουργίας, επεξεργασίας, ανάλυσης των όρων, συλλέγονται πληροφορίες από όσο το δυνατόν περισσότερες σχετικές πηγές, λεξικά, γλωσσάρια, ευρετήρια όρων, θεματικές βιβλιογραφίες, ειδικούς ανά γνωστικό τομέα, κλπ.

Όσον αφορά στην συνένωση των όρων (term consolidation) ο στόχος είναι να παρέχεται επαρκής πρόσβαση στο θέμα με περίληψη των περισσότερων όρων που χρησιμοποιούνται από τους χρήστες και με παροχή ισοδύναμης πρόσβασης σε παγκόσμιο επίπεδο, με μια αυστηρά περιορισμένη λίστα καθιερωμένων όρων, οι οποίοι είναι απαραίτητοι για να αναπαριστούν τα θέματα που διαχειρίζεται το κάθε τεκμήριο. Η κατάταξη των όρων σε κατηγορίες γίνεται:

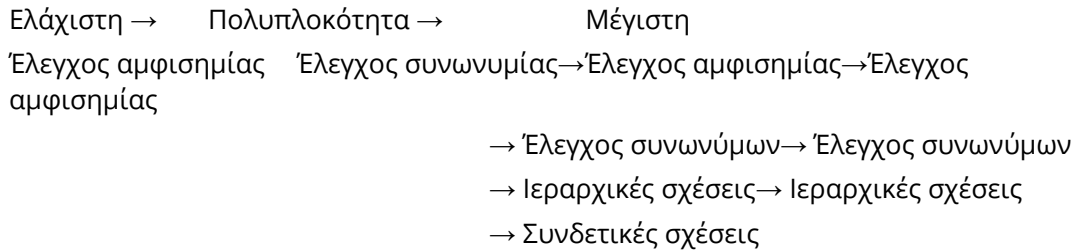
- Με βάση το θέμα
- Με βάση την ιεραρχική σειρά των περιγραφών (descriptors) ή θεματικών επικεφαλίδων.

Τα ελεγχόμενα λεξιλόγια δομούνται έτσι, ώστε να μπορούν να προβάλλουν τους διαφορετικούς τύπους των σχέσεων μεταξύ των όρων που περιέχουν. Υπάρχουν τέσσερις (4) τύποι ελεγχόμενου λεξιλογίου, οι οποίοι καθορίζονται από την διαρκώς αυξανόμενη πολυπλοκότητα της δομής τους (βλ. σχετικό σχήμα). Αυτοί είναι⁸:

⁸Βλ. [oup_public/download.php/6487/Guidelines for the Construction%2C Format%2C and Management of Monolingual Controlled Vocabularies.pdf](http://oup_public/download.php/6487/Guidelines%20for%20the%20Construction%20Format%20and%20Management%20of%20Monolingual%20Controlled%20Vocabularies.pdf)

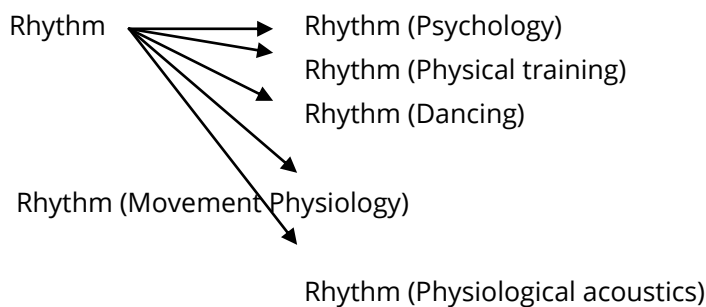
- Λίστα (List)
- Δακτύλιος συνωνύμων (Synonym ring)
- Ταξινομία / Ταξινόμηση (Taxonomy)
- Θησαυρός (Thesaurus)

Σχήμα 1. Αυξανόμενη πολυπλοκότητα δομής μεταξύ ελεγχόμενων λεξιλογίων

Παράδειγμα 1. Αμφισημία όρων

Αμφιβολίες ως προς την χρήση του όρου προκύπτουν στην φυσική γλώσσα όταν μια λέξη ή φράση έχει περισσότερες από μια (1) σημασίες. Η χρήση του ελεγχόμενου λεξιλογίου πρέπει να αντισταθμίζει τα προβλήματα που προκύπτουν από την αμφισημία διασφαλίζοντας ότι κάθε όρος θα έχει μια μοναδική σημασία.

Για την μουσική π.χ. ο όρος που έχει καθιερωθεί να χρησιμοποιείται ως ελεγχόμενο λεξιλόγιο είναι Musical meter and rhythm, ο οποίος είναι ειδικότερος όρος του όρου Rhythm.

Στάδια - Φάσεις Δράσης

Συγκέντρωση της μουσικής βιβλιογραφίας προς ευρετηρίαση

Η ευρετηρίαση στηρίχτηκε σε όλες τις μορφές αποθήκευσης των δεδομένων της μουσικής: μονογραφίες, παρτιτούρες, ηχογραφήσεις, έργα αναφοράς, κ.λ.π.

Η ευρετηρίαση έχει ως στόχο την δημιουργία ευρετηρίων, τα οποία συνήθως είναι αλφαβητικά και στηρίζονται σε συγκεκριμένα στοιχεία ή βιβλιογραφικές πληροφορίες, όπως συγγραφέας ή τίτλος (οι συνηθέστερες). Παράλληλα με την ευρετηρίαση χρησιμοποιείται η ταξινόμηση⁹ και η καταλογογράφηση.¹⁰ Η ευρετηρίαση ως

⁹ Ταξινόμηση ορίζεται ως η συστηματική οργάνωση θεματικών εννοιών σε ομάδες ή κατηγορίες σύμφωνα με κοινώς αποδεκτά κριτήρια.

διαδικασία είναι περισσότερο ελεύθερη σε σχέση με τις δύο προηγούμενες διαδικασίες, καθώς στηρίζεται περισσότερο στην κριτική ικανότητα του δημιουργού ή συντάκτη του ευρετηρίου και στο λεξιλόγιο που προκύπτει από τα τεκμήρια που σχετίζονται με την μουσική.

Κατά την ευρετηρίαση του τεκμηρίων των σχετιζόμενων με την μουσική δημιουργήθηκαν θεματικοί όροι, άλλοι ελεγχόμενοι και άλλοι ελεύθεροι αρχικά, π.χ. *Music, Greek and Roman = Μουσική, Ελληνική και Ρωμαϊκή* και *Ελληνική μουσική = Greek music* (ελεύθερος όρος που μετατράπηκε σε ελεγχόμενο λεξιλόγιο τοπικά για τον κατάλογο της Βιβλιοθήκης του Ι.Π., καθώς δεν υπήρχε ως καθιερωμένος όρος στην L.C.). Κατά την διαδικασία της ευρετηρίασης του μουσικού υλικού έγινε προσπάθεια να αποδοθούν τα περιεχόμενα των σχετικών τεκμηρίων με θεματικούς όρους. Αυτοί έπρεπε να επιλεχθούν είτε από το ήδη προσδιορισμένο και καθιερωμένο λεξιλόγιο, είτε να δημιουργηθούν και να καθιερωθούν, εφόσον οι όροι που αντιστοιχούσαν στο περιεχόμενο των τεκμηρίων δεν υπήρχαν.

Για την ανάπτυξη των αρχείων καθιερωμένων όρων χρησιμοποιούνται τα εξής εθνικά και διεθνή πρότυπα εργαλεία και οδηγίες:

- ΕΒΕ (Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος)¹¹
- ΣΕΑΒ (Συλλογικός Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών)¹²
- UNIMARC Authority Data της IFLA^{13,14,15}
- Library of Congress Subject Headings¹⁶
- Catalogers' desktop¹⁷
- MARC 21 for Authority Data¹⁸
- Yale Music Library¹⁹
- Id.loc.gov²⁰
- VIAF²¹
- AACR2²²

Ελεγχόμενο λεξιλόγιο σχετικά με την μουσική γενικά και την ελληνική μουσική ειδικότερα

Μέσα από τον συστηματικό έλεγχο ή/και διαμόρφωση του υπάρχοντος ελεγχόμενου λεξιλογίου γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθούν δύο (2) θεματικές περιοχές: μια γενική

¹⁰ Η καταλογογράφηση συμβάλλει στην καταγραφή της γνώσης που ταξινομείται. Πρόκειται για μια αυστηρά καθορισμένη και ελεγχόμενη λειτουργία. Διέπεται από κανόνες, συνεπώς δεν είναι ελεύθερη.

¹¹ <http://opac.nlg.gr>

¹² <http://www.unioncatalog.gr>

¹³ <http://archive.ifla.org/VI/3/p2001/guideright.htm>

¹⁴ <http://archive.ifla.org/VI/3/p1996-1/sec-uni.htm>

¹⁵ IFLA Unimarc Authorities 2009

<http://www.ifla.org/files/assets/uca/UNIMARC%20concise%20authorities%20format%20%282009%29.pdf>

¹⁶ <http://authorities.loc.gov>

¹⁷ <http://desktop.loc.gov>

¹⁸ Βλ. <http://www.loc.gov/marc/authority/>

¹⁹ <http://www.library.yale.edu/cataloging/music/musicat.htm>

²⁰ <http://id.loc.gov/> [Προσπελάστηκε 23 Ιουλίου, 2013]

²¹ <http://viaf.org> [Προσπελάστηκε 23 Ιουλίου, 2013]

²² Βλ. <http://www.aacr2.org/>

και μια ειδική: α. η *Μουσική* ως ευρύτερος τομέας, και β. η *Ελληνική Μουσική* ως ειδικότερος τομέας. Ο τομέας της μουσικής περιλαμβάνει όλες τις κατηγορίες και υποκατηγορίες που σχετίζονται με οποιονδήποτε τρόπο με την Μουσική, π.χ. Jazz, Vocal music, κ.ο.κ. Μέχρι τώρα,²³ έχουν χρησιμοποιηθεί 36 θεματικές επικεφαλίδες της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου που βρίσκονται κάτω από τη θεματική επικεφαλίδα “*Music*”.

Παράδειγμα 3. Διαφορετική απόδοση των LCSH²⁴

Η χρήση ενός ενιαίου και ομοιόμορφου ελεγχόμενου λεξιλογίου παρουσιάζει πολλά προβλήματα στους δημόσιους καταλόγους των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Για παράδειγμα, η αναζήτηση στον ΣΚΕΑΒ του όρου «*Music appreciation*» της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου κατέληξε στην ανάκτηση των όρων «*Music appreciation*» (164 εγγραφές) και “*MUSIC APPRECIATION*” (6 εγγραφές). Αντίστοιχα, η αναζήτηση στον ΣΚΕΑΒ του όρου «*Μουσική εκτίμηση*» κατέληξε στην ανάκτηση των όρων «*Μουσική εκτίμηση*» (11 εγγραφές) και «*ΜΟΥΣΙΚΗ, ΕΚΤΙΜΗΣΗ*» (7 εγγραφές). Επίσης, η αναζήτηση στον ΣΚΕΑΒ του όρου «*Μουσική αξιολόγηση*» κατέληξε στην ανάκτηση των όρων «*Μουσική αξιολόγηση*» (10 εγγραφές), «*Μουσική, Αξιολόγηση της*» (1 εγγραφή). Τέλος, η αναζήτηση στον ΣΚΕΑΒ του όρου «*Αξιολόγηση στη μουσική*» κατέληξε στην ανάκτηση του όρου «*Αξιολόγηση στη μουσική*»²⁵ (66 εγγραφές).

Το συμπέρασμα που προκύπτει από το παραπάνω παράδειγμα, το οποίο δυστυχώς δεν είναι το μοναδικό, είναι ότι για τον όρο “*Music appreciation*” της L.C. ανακτώνται επτά (7) διαφορετικοί καθιερωμένοι όροι και τέσσερις (4) διαφορετικές αποδόσεις-καθιερώσεις στην ελληνική γλώσσα και στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, οι οποίες δεν είναι πάντα μόνο οι μουσικές.

Επίσης προκύπτει ότι ο χρήστης πρέπει να κάνει τέσσερις (4) τουλάχιστον αναζητήσεις χρησιμοποιώντας είτε την στρατηγική αναζήτησης με ελεγχόμενο λεξιλόγιο (ευρετήριο θέμα) είτε χρησιμοποιώντας συνδυασμό στρατηγικών αναζήτησης (Επισκόπηση κι ελεγχόμενο λεξιλόγιο μέσα από την αναζήτηση στο ευρετήριο θέμα) για να εντοπίσει όλα τα τεκμήρια που διαχειρίζονται το συγκεκριμένο θέμα.

Έλεγχος βιβλιογραφικών δεδομένων αρχείων καθιερωμένων όρων Καταλόγου Ι.Π.

Η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις θεματικές επικεφαλίδες της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου - LCSH, προκειμένου να αποδώσει το θέμα των τεκμηρίων που φιλοξενεί. Οι LCSH αποτελούν ένα γενικό θησαυρό θεματικών όρων που καλύπτει το σύνολο της ανθρώπινης γνώσης. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις όπου η θεματική ευρύτητα που παρέχουν οι LCSH δεν επαρκεί για να καλυφθούν οι ανάγκες των χρηστών της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. Ο χώρος της Μουσικής και ιδιαίτερα ο χώρος της Ελληνικής Μουσικής αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης. Έτσι λοιπόν, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της ακαδημαϊκής κοινότητας, η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. προχώρησε στην εξειδίκευση του γενικού θησαυρού των LCSH στο χώρο της Μουσικής. Η εξειδίκευση αυτή υλοποιήθηκε με δυο τρόπους:

1. Με την προσθήκη υποδιαίρεσεων σε ήδη καθιερωμένες θεματικές επικεφαλίδες

²³ Ιούνιος, 2013

²⁴ ΣΚΕΑΒ <http://www.unioncatalog.gr> [Προσπελάστηκε 9-2013]

²⁵ Ο όρος “*Music appreciation*” της LCSH έχει αποδοθεί στην ελληνική γλώσσα για την Βιβλιοθήκη του Ι.Π. ως «*Αξιολόγηση στη μουσική*».

2. Με την προσθήκη μιας ιεραρχίας νέων θεματικών επικεφαλίδων κάτω από τον όρο "Music" των LCSH, που έχει ως κόμβο-ρίζα τη νέα θεματική επικεφαλίδα: "Ελληνική Μουσική".

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με την προσθήκη υποδιαιρέσεων σε καθιερωμένες θεματικές επικεφαλίδες, η βιβλιοθήκη του Κογκρέσου διατηρεί μια ιεραρχία οκτώ επιπέδων με κόμβο-ρίζα τη θεματική επικεφαλίδα "Music". Συνολικά, βρέθηκαν 849 μοναδικές θεματικές επικεφαλίδες διασκορπισμένες στα 8 επίπεδα ιεραρχίας των LCSH. Όπου κρίθηκε σκόπιμο, στη βιβλιοθήκη του Ι.Π. οι όροι αυτοί εξειδικεύτηκαν με τη χρήση μιας ή περισσότερων υποδιαιρέσεων θέματος, τύπου, χρονολογίας και γεωγραφικού προσανατολισμού.

Π.χ. *Μουσική - 15^{ος} αιώνας - Πηγές*
Μουσική - 17^{ος} αιώνας -- Ιστοριογραφία

Παράλληλα, προστέθηκε ως στενότερος όρος της καθιερωμένης θεματικής επικεφαλίδας "*Music*" η νέα θεματική επικεφαλίδα "*Ελληνική Μουσική*" ("*Greek Music*"), η οποία αποτελεί κόμβο-ρίζα της ακόλουθης ιεραρχίας νέων θεματικών επικεφαλίδων (βλ. σχετικό παράδειγμα με *Ελληνική μουσική*)

Ελληνική μουσική²⁶

 Βυζαντινή κοσμική μουσική

Ελληνική εκκλησιαστική μουσική

 Βυζαντινή μουσική

 Δημοτικά τραγούδια

 Ακριτικά τραγούδια

 Επικά τραγούδια

 Ιστορικά τραγούδια

 Κλέφτικα τραγούδια

 Παραλογές

 Δημοτικό τραγούδι

 Ελαφρά τραγούδια

 Ελαφρό τραγούδι

 Ελληνικά τραγούδια

 Ελαφρά τραγούδια

 Λαϊκά τραγούδια

 Ρεμπέτικα τραγούδια

 Ελληνική λαϊκή και δημοφιλής μουσική

 Ελαφρά τραγούδια

 Λαϊκά τραγούδια

 Ελληνική παραδοσιακή μουσική

 Ακριτικά τραγούδια

 Δημοτικά τραγούδια

²⁶ Υπό επεξεργασία

Δημοτικό τραγούδι
Ιστορικά τραγούδια
Κλέφτικα τραγούδια
Μουσική, Ελληνική και Ρωμαϊκή
Νεοελληνική έντεχνη μουσική
Ελληνικό τραγούδι
Δημοτικό τραγούδι
Ελαφρό τραγούδι
Λαϊκό τραγούδι

Συνολικά, έχουν δημιουργηθεί μέχρι τώρα 8.979 νέες θεματικές επικεφαλίδες είτε ως προϊόν εξειδίκευσης μέσω υποδιαιρέσεων ή ως εξαρχής κατασκευασμένες θεματικές επικεφαλίδες, σύμφωνα με τις αρχές κατασκευής θεματικών επικεφαλίδων της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου.

Ο έλεγχος των βιβλιογραφικών δεδομένων των αρχείων καθιερωμένων όρων περιλαμβάνει τις εξής εργασίες:

1. Καθορισμός των πολιτικών καθιέρωσης-θεματικής ανάλυσης των όρων.
2. Καθορισμός της γλώσσας ευρετηρίασης και ανάκτησης.
3. Έλεγχος κάθε νέου όρου προτού αυτός εισαχθεί στη βάση και μετατραπεί σε αρχείο καθιερωμένου όρου.
4. Εντοπισμός του πλήθους των εγγραφών (αρχεία καθιερωμένων όρων)
5. Εντοπισμός του πλήθους των λαθών.
6. Ταύτιση του χαρακτήρα των λαθών.
7. Εντοπισμός αιτίας παραγωγής των λαθών²⁷
8. Διορθώσεις των αρχείων καθιερωμένων όρων του Καταλόγου του Ι.Π. που αφορούν στην Μουσική;²⁸
 - Προσδιορισμός του πλήθους των αρχείων καθιερωμένων όρων, που αφορούν στην μουσική ως κύρια θεματική περιοχή, του καταλόγου του Ι.Π.
 - Προσδιορισμός του πλήθους των διορθώσεων στις οποίες πρέπει να υποβληθούν τα αρχεία καθιερωμένων όρων. Οι διορθώσεις αυτές αφορούν σε:

²⁷ Προβλήματα στην ομαλή ροή των εργασιών του Τμήματος Ελέγχου Βιβλιογραφικών Δεδομένων της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. δημιουργούν:

- i. Η υποστελέχωση του συγκεκριμένου τμήματος ή πιο συγκεκριμένα: α. Η στελέχωση με ελάχιστο μόνιμο προσωπικό, β. Η στελέχωση με πολύ προσωρινό προσωπικό (είτε συμβάσεις χρόνου, είτε επικουρικό προσωπικό), γ. Η έλλειψη χρόνου λόγω της ανάθεσης / ανάληψης πολλών αρμοδιοτήτων / καθηκόντων πέραν του Τμήματος Ελέγχου Βιβλιογραφικών Δεδομένων.
- ii. Η ελλιπής γνώση περιγραφικής καταλογογράφησης
- iii. Η ελλιπής γνώση θεματικής ευρετηρίασης,
- iv. Η ελλιπής ενημέρωση του προσωπικού στις πολιτικές της βιβλιοθήκης ή σε τοπικές ή επιμέρους πολιτικές, κανόνες καταλογογράφησης, διεθνή πρότυπα.
- v. Η απουσία ενημερωμένων έντυπων ή ηλεκτρονικών βιβλιοθηκονομικών εργαλείων ή η μερική εκπαίδευση στη χρήση αυτών, ή η απροθυμία χρήσης αυτών.
- vi. Η μερική τήρηση ή αδυναμία κατανόησης των διεθνών κανόνων και προτύπων λόγω έλλειψης του κατάλληλου επιστημονικού υπόβαθρου.

²⁸ Στην ευρύτερη θεματική περιοχή εντάσσεται και η ελληνική μουσική. Θεωρείται λοιπόν αυτονόητο ότι η ίδια διαδικασία λαμβάνει χώρα και για την συγκεκριμένη υποκατηγορία.

- Λάθη στην μετάφραση/απόδοση των όρων.
- Λάθη στην σύνταξη/διατύπωση των όρων.
- Αναθεώρηση της πολιτικής καθιέρωσης των όρων από κεφαλαία σε πεζά. Από το 2011 έχει ξεκινήσει συστηματικά η μετατροπή των όρων από κεφαλαία σε πεζά, στο πλαίσιο της συμμετοχής της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. στην Ψηφιακή σύγκλιση (ILSaS) και των υποχρεώσεων που προκύπτουν από αυτήν την συνεργασία για κάθε συνεργαζόμενο μέλος.
- Λάθη στη μετάφραση των καθιερωμένων όρων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα.
- Διπλές καθιέρώσεις των όρων εξαιτίας:
 - Της διαφορετικής απόδοσης του όρου από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα,
 - Της έλλειψης ελέγχου των βιβλιογραφικών δεδομένων εντός του καταλόγου στο στάδιο της βιβλιογραφικής περιγραφής,
 - Της ύπαρξης λαθών σε χαρακτήρες (character set) στο στάδιο της βιβλιογραφικής περιγραφής ή στο στάδιο ανάπτυξης του αρχείου.
- Λάθη στην αρχή ευρετηρίων (π.χ. ελληνική λέξη με πρώτο ψηφίο στα λατινικά αλλά και το αντίστροφο).
- Αναγραμματισμοί όρων, π.χ. (Ιστορία)
- Έλλειψη ενιαίας πολιτικής στην καθιέρωση όρων / συλλογικών οργάνων (π.χ. με τελείες ή χωρίς τελείες)

9. Όροι:

- Δημιουργία νέων όρων
- Μετονομασία υπαρχόντων όρων
- Επεξεργασία
- Διαγραφή
- Συγχώνευση
- Μετακινήσεις όρων σε ιεραρχίες

10. Ιεραρχίες:

- Δημιουργία νέας ιεραρχίας
- Μετονομασία
- Επεξεργασία
- Διαγραφή

11. Βάση δεδομένων Καταλόγου Ι.Π.

- Διαχείριση Β.Δ.
- Ενημέρωση
- Στατιστικά στοιχεία

Η κυρίαρχη γλώσσα καθιέρωσης των όρων στην Βιβλιοθήκη του Ι.Π. ήταν μέχρι και το 2009 η ελληνική. Από το 2009 η πολιτική έχει αλλάξει. Η κυρίαρχη γλώσσα είναι η ελληνική και η γλώσσα αναφοράς η αγγλική. Η ανάπτυξη των αρχείων γίνεται κυρίως στην ελληνική γλώσσα, με εξαιρέσεις, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο και πάντα μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής δημιουργίας νέου όρου-θεματικής ανάλυσης-ευρετηρίασης της ΒΙΚΕΠ-Ι.Π.,²⁹ όπως π.χ. στην περίπτωση της μουσικής η ορολογία περιγράφεται και

²⁹ ΒΙΚΕΠ-Ι.Π. (Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης Ιονίου Πανεπιστημίου)

σε άλλες γλώσσες, π.χ. ιταλική, γερμανική, γαλλική, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο για την καλύτερη ταύτιση των όρων που έχουν επιλεγεί από την βιβλιοθήκη να λειτουργούν ως ελεγχόμενο λεξιλόγιο.

Γενικές πολιτικές καθιέρωσης όρων στον κατάλογο του Ι.Π.

1. Γλώσσα γραφής: η δημιουργία των νέων όρων γίνεται στην Ελληνική γλώσσα, πεζοί χαρακτήρες. Εξαιρούνται ξένα κύρια ονόματα και λέξεις που δεν μεταφράζονται ή είναι κοινά αποδεκτές με την ξενόγλωσση γραφή τους. Για την απόδοση των όρων χρησιμοποιούνται γενικά και ειδικά λεξικά, διαδικτυακές πληροφοριακές πηγές και σχετική καθοδήγηση από διδάσκοντες.
2. Γλώσσα ανάπτυξης αρχείων: η ανάπτυξη των αρχείων γίνεται σε δύο (2) ή περισσότερες γλώσσες. Κύριες γλώσσες είναι η ελληνική (πεδίο 250), η αγγλική (πεδίο 750) και οι λοιπές γλώσσες εμφάνισης του όρου συνήθως καταχωρούνται ως Used for/Alternative labels (πεδίο 450) στο αρχείο (βλ. Πίνακα 1 για τα πεδία που χρησιμοποιούνται αναλυτικά).
3. Τα ξενόγλωσσα ονόματα (φυσικά πρόσωπα/συλλογικά όργανα) δημιουργούνται στη γλώσσα γραφής τους.
4. Οι όροι για τις ξένες τοποθεσίες καθιερώνονται στα ελληνικά, ενώ στη γλώσσα γραφής τους μόνο τα ονόματα τοποθεσιών τα οποία δεν έχουν εξελληνιστεί.
5. Τα υποχρεωτικά πεδία που χρησιμοποιούνται σε κάθε αρχείο καθιερωμένου όρου στην τρέχουσα και αναδρομική καταλογογράφηση είναι τα εξής:
 - a. 001 Record identifier
 - b. 100 General processing data
 - c. 152 Rules
 - d. 2—Heading801 Originating source

Η διάταξη που χρησιμοποιείται είναι το Unimarc και τα πεδία αντλούνται από την έκδοση UNIMARC Concise Authorities Format (2009)³⁰.

Κριτήρια ευρετηρίασης

1. Προσδιορισμός είδους βιβλιογραφίας προς ευρετηρίαση.
2. Προσδιορισμός των θεματικών ενοτήτων με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία.
3. Προσδιορισμός του είδους της ευρετηρίασης: αναδρομική, τρέχουσα ή/και παράλληλη
4. Προσδιορισμός του επιπέδου της ευρετηρίασης: βαθμός εξειδίκευσης, ανάλυσης και ανάπτυξης του όρου.
5. Προσδιορισμός των σημείων πρόσβασης, του είδους των παραγόμενων ευρετηρίων και των πεδίων που προβλέπονται βάσει κανόνων και διατάξεων ότι πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να υλοποιηθούν τα δύο παραπάνω.
6. Περιγραφή/προσδιορισμός/εντοπισμός/αντιστοιχία των πληροφοριακών αναγκών της ακαδημαϊκής κοινότητας και του βαθμού οργάνωσης/ευρετηρίασης/κάλυψης της μουσικής ως θεματικής ενότητας στον Κατάλογο του Ι.Π.

³⁰IFLA Unimarc Authorities 2009

<http://www.ifla.org/files/assets/uca/UNIMARC%20concise%20authorities%20format%20%282009%29.pdf>

Δομή ευρετηρίασης

Ως προς την δομή της ευρετηρίασης καταγράφονται ή δημιουργούνται:

1. Τα στοιχεία του οργανισμού που είναι υπεύθυνος για την ευρετηρίαση (χρονολογία ευρετηρίασης, όνομα δημιουργού)
2. Τα στοιχεία που προέρχονται από το ίδιο το τεκμήριο
 - Πηγή παραγωγής εγγραφής (Πεδίο 801)
 - Υπεύθυνος παραγωγής (Τοπικό πεδίο 970)
 - Προέλευση – Πηγή ανεύρεσης δεδομένων (Πεδίο 810)
 - Τοποχρονολογία (Πεδίο 801)
 - Γλώσσα (Πεδίο 101)
 - Τύπος οντότητας (Leader)
 - Εθνικότητα (Πεδίο 102)
 - Σημειώσεις (Βιογραφικά / Ιστορικά στοιχεία) (Πεδίο 340)
 - Σημειώσεις περιεχομένου (330)
3. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στο στάδιο της θεματικής επεξεργασίας των τεκμηρίων αντλούνται μέσω:
 - Προσδιορισμού των θεματικών όρων
 - Προσδιορισμού των γεωγραφικών όρων
 - Προσδιορισμού της ιστορικής περιόδου
 - Προσδιορισμού άλλων όρων ταυτότητας του τεκμηρίου
 - Προσδιορισμού άλλων ονομάτων φυσικών προσώπων
4. Άλλα στοιχεία αποτελούν οι πρότυποι αριθμοί των τεκμηρίων, π.χ.
 - ISBN
 - ISSN
 - ISMN
5. Στον προσδιορισμό των τεχνικών στοιχείων λαμβάνονται υπόψη:
 - Η χρήση ενικού ή πληθυντικού αριθμού
 - Η χρήση προθέσεων και άρθρων σε σύνθετα θέματα
 - Η ορθογραφία
 - Ο τύπος καταγραφής των ονομάτων
 - Οι θεματικές ενότητες
 - Η επιλογή των θεμάτων
 - Η νοηματική συνοχή
 - Οι σημασιολογικές σχέσεις
 - Το λεξιλόγιο
 - Η απόδοση των θεματικών όρων
 - Ο θησαυρός
 - Η χρήση σχετιζόμενων όρων
 - Η οργάνωση με λογική σειρά
 - Η πιστότητα στην απόδοση

Στο στάδιο της ανάπτυξης των αρχείων καθιερωμένων όρων του Καταλόγου του Ι.Π. διαπιστώθηκε ότι το επίπεδο περιγραφής / ανάπτυξης των αρχείων καθιερωμένων όρων ήταν «Μερική»

Προκειμένου η ιεραρχία ανάπτυξης από «Μερική» που είναι προεπιλεγμένη (default) στα αρχεία να μετατραπεί σε «Πλήρης», πρέπει η βάση να υποβληθεί σε μια σειρά από τροποποιήσεις και παραμετροποιήσεις, όπως:

- Επαναπροσδιορισμός/διορθώσεις του επιπέδου περιγραφής/ ανάπτυξης των αρχείων στην ταυτότητα της εγγραφής (Leader).
- Καθορισμός των πεδίων ανά επίπεδο περιγραφής.
- Τροποποιήσεις/παραμετροποιήσεις και δοκιμές πεδίων & υποπεδίων δηλωμένων ως «άγνωστων» στην βάση αρχικά, προτού αυτά τεθούν σε εφαρμογή.
- Πλήρης αντιστοίχιση των πεδίων της διάταξης Marc21 με τα πεδία της διάταξης Unimarc, τα οποία χρησιμοποιούνται στην περιγραφή των αρχείων καθιερωμένων όρων.
- Πιλοτική εφαρμογή και χρήση για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα στην βάση προτού δημιουργηθούν οι αντίστοιχες πολιτικές ελέγχου ανάλυσης, ανάπτυξης και διόρθωσης των αρχείων καθιερωμένων όρων.

Προβλήματα δομής αρχείων στην βάση του Καταλόγου του Ι.Π.

Τα περισσότερα προβλήματα σε επίπεδο δομής των αρχείων καθιερωμένων όρων του Καταλόγου του Ι.Π. έχουν λυθεί. Αυτά που παραμένουν άλυτα, είναι λίγα, ωστόσο πολύ σημαντικά και σε θέση να προκαλούν προβλήματα:

- στην σωστή ταύτιση των εγγραφών,
- στην αναζήτηση, ανάκτηση των αρχείων όρων στην γλώσσα αναφοράς (αγγλική) από το πεδίο 7XX,
- στη διαμόρφωση ενός καταλόγου με πλήρη αρχεία καθιερωμένων όρων τα οποία στη συνέχεια μπορούν να γίνουν αντικείμενο διακίνησης/ανταλλαγής στο πλαίσιο συνεργατικών μοντέλων.

Σημαντικά προβλήματα στην δομή παραμένουν:

- Ταυτότητα εγγραφής (Leader), θέση 9= Τύπος οντότητας (Type of entity).³¹ Δεν αναγνωρίζεται από το σύστημα.³²
- Τα πεδία 7XX παραμένουν μη ενεργοποιημένα και εκτός χρήσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία ποιοτικού ελέγχου της βάσης ως προς το ελεγχόμενο λεξιλόγιο καθώς και την αδυναμία εντοπισμού επικαλύψεων σε όρους που έχουν τυχόν αποδοθεί ή μεταφραστεί παραπάνω από μια φορά στον κατάλογο του Ι.Π.
- Οι σφαιρικές αλλαγές σε υποπεδία δεν βρίσκουν ακόμη πλήρη εφαρμογή,³³ με αποτέλεσμα η επεξεργασία των αρχείων καθιερωμένων όρων σε τρέχουσα ή αναδρομική βάση να είναι μια επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία.
- Το πεδίο \$970 (όνομα καταλογογράφου) δεν είναι πλήρως αναζητήσιμο και ανακτήσιμο.³⁴

³¹ βλ. www.ifla.org/files/assets/uca/unimarc-authorities-format.pdf [Προσπελάστηκε 29-8-2013]

³² Η βιβλιοθήκη του Ι.Π. χρησιμοποιεί το Advance

³³ Τελευταία ενημέρωση 30-9-2013.

³⁴ Τελευταία ενημέρωση 30-9-2013

Συμμετοχή στο κίνημα των ανοικτών συνδεδεμένων δεδομένων - ΑΣΔ

Τα τελευταία χρόνια, το κίνημα των ανοικτών συνδεδεμένων δεδομένων (ΑΣΔ) - Linked Open Data (LOD),³⁵ δίνει τη δυνατότητα στις βιβλιοθήκες να παρέχουν ελεύθερα προς εκμετάλλευση από τρίτους τις πληροφορίες που βρίσκονταν εγκλωβισμένες στους εκάστοτε δημόσιους καταλόγους τους. Οι τεχνολογίες των ΑΣΔ συμβάλλουν στη διαρκή δημιουργία υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας πάνω στα δεδομένα που τις υιοθετούν, επιτρέποντας τη εξελικτική χρήση τους κατά τρόπους που ο αρχικός παραγωγός της πληροφορίας (η βιβλιοθήκη) δεν μπορεί να προβλέψει. Εκτός από τα οφέλη προς τρίτους, τα ΑΣΔ συμβάλλουν στην επίτευξη μεγαλύτερης διαλειτουργικότητας και συνεργασίας μεταξύ των καταλόγων διαφορετικών βιβλιοθηκών, επιτρέποντας για παράδειγμα την αυτόματη και μηχανική ευθυγράμμιση ανεξάρτητων θεματικών επικεφαλίδων. Η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. αποφάσισε να συμμετάσχει στο κίνημα των ΑΣΔ καθιστώντας αρχικά τις θεματικές πληροφορίες του καταλόγου της συμβατές με τις τεχνολογίες των ΑΣΔ. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται οι αρχικές προσπάθειες που έχουν γίνει για τη συμμετοχή των θεμάτων γύρω από τη μουσική της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. στο κίνημα των ΑΣΔ.

Σύμφωνα με τον Berners-Lee,³⁶ τον εμπνευστή των ΑΣΔ, υπάρχουν 4 κανόνες για τη δημοσίευση ΑΣΔ στον Παγκόσμιο Ιστό:

1. *Χρήση Uniform Resource Identifiers - URIs ως ονόματα οντοτήτων.* Ένα αναγνωριστικό URI³⁷ μπορεί να συμβολίζει οποιαδήποτε οντότητα: ένα πρόσωπο, ένα αντικείμενο, μια ιδέα κ.ο.κ. Το URI δεν είναι η ίδια η οντότητα αλλά μια αναφορά στην οντότητα αυτή. Η αναφορά είναι πάντα μονοσήμαντη: ένα URI συμβολίζει διαρκώς την ίδια οντότητα και μόνο αυτή. Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι δεν αποκλείεται η ύπαρξη διαφορετικών URIs που αναφέρονται στην ίδια οντότητα. Η χρήση των URIs είναι ιδανική για την αντιπροσώπευση θεματικών επικεφαλίδων μιας βιβλιοθήκης.³⁸ Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενες ενότητες, η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. βασίζεται κυρίως στις LCSH προκειμένου να αναπτύξει τα αρχεία των καθιερωμένων όρων της μουσικής. Όταν η θεματική επικεφαλίδα προκύπτει ως εξειδίκευση (είτε μέσω προσθήκης υποδιαίρεσης ή δημιουργίας νέου, στενότερου όρου) κάποιας θεματικής επικεφαλίδας της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου, τότε δημιουργείται ένα νέο URI για την επικεφαλίδα αυτή.
2. *Χρήση HTTP URIs έτσι ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να έχουν πρόσβαση στις οντότητες αυτές.* Η πρακτική αξία ενός HTTP URI έγκειται στο ότι αποτελεί μια διεύθυνση στο web, η οποία μπορεί να προσπελαστεί για την ανάκτηση πληροφορίας σχετικής με την οντότητα που προσδιορίζει το URI.³⁹ Η χρήση του web ως μέσου προσπέλασης επιτρέπει την εύκολη χρήση των URIs όχι μόνο από τον άνθρωπο, αλλά και από τις διάφορες εφαρμογές πληροφορικής. Διευκολύνεται επίσης η διαχείριση των URIs, διότι η διεύθυνση web του URI «ανήκει» αποκλειστικά στον οργανισμό που έχει δημιουργήσει το URI. Υποθέτοντας, για παράδειγμα, ότι το Ι.Π. διαχειρίζεται το χώρο ονομάτων <http://example.auth.ionio.gr/subjects/> (για συντομογραφία σε επόμενα παραδείγματα ο χώρος αυτός γράφεται ως ex:), μέσω του οποίου αναθέτει URIs σε δικές του θεματικές επικεφαλίδες, για τη θεματική επικεφαλίδα της Βιβλιοθήκης του

³⁵ βλ. <http://linkeddata.org> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

³⁶ βλ. <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkedData.html> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

³⁷ βλ. Heath, T. & Bizer, C.

³⁸ βλ. Alemu, G. et al.

³⁹ βλ. Archer, P., Goedertier, S. & Loutas, N.

Ι.Π. «Ελληνική μουσική» που δεν υπάρχει στις LCSH, δημιουργείται ένα νέο URI ex:2300040.

3. Παροχή χρήσιμων πληροφοριών σε αυτούς που επιθυμούν πρόσβαση στις οντότητες αυτές μέσω HTTP URIs (μέσω τεχνολογιών RDF, SPARQL). Στην απλούστερη μορφή πρόσβασης, η προσπέλαση του URI ex:2300040 θα επιστρέψει μια ιστοσελίδα με την εγγραφή καταλόγου για τη συγκεκριμένη θεματική επικεφαλίδα. Πέραν αυτού, απαιτείται η παροχή της ίδιας πληροφορίας σε μηχανικά αναγνώσιμη μορφή. Μόνον έτσι θα μπορέσει η παρεχόμενη πληροφορία να καταναλωθεί από υπολογιστικές εφαρμογές τρίτων. Στο πλαίσιο των ΑΣΔ η πληροφορία οργανώνεται σύμφωνα με το μοντέλο γνώσης Resource Description Framework (RDF).⁴⁰ Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό τα δεδομένα αναπαρίστανται σε τριάδες Υποκείμενο - Κατηγορήμα - Αντικείμενο (Subject - Predicate - Object), όπως η ακόλουθη:

ex:10262842 skos:preflabel "ακριτικά τραγούδια"@el .

Το Υποκείμενο και το Κατηγορήμα είναι πάντα URIs, ενώ το Αντικείμενο εκτός από URI μπορεί να είναι μια σταθερή τιμή («ακριτικά τραγούδια» στο παράδειγμα). Η ουσιαστική συμβολή του κινήματος των ΑΣΔ είναι η χρήση μικρού αριθμού Κατηγορημάτων με παγκόσμια γνωστή σημασιολογία. Με την χρήση των Κατηγορημάτων ενσωματώνεται στην παρεχόμενη πληροφορία και η σημασία της.

Για κάθε URI της Βιβλιοθήκης του Ι.Π., σύμφωνα με τον τρίτο κανόνα δημοσίευσης ΑΣΔ στον παγκόσμιο Ιστό, πρέπει να παρέχονται χρήσιμες πληροφορίες σε αυτούς που επιθυμούν πρόσβαση. Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν ουσιαστικά τις περιγραφικές πληροφορίες που βρίσκονται σε διάταξη MARC για την εκάστοτε θεματική επικεφαλίδα. Προκειμένου να καταστούν οι παραπάνω πληροφορίες συμβατές με τα ΑΣΔ άρα να διατίθενται και σε μηχαναγνώσιμη μορφή, πρέπει να παρέχονται και σε μορφή RDF. Έτσι λοιπόν, παρατίθεται παράδειγμα αντιστοίχισης εγγραφής του καταλόγου της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. σε μορφή UNIMARC.

```
001 ionioa10262842
003 ionio
005 20120313094823.0
100 ## #a20120313agrey010305##ga
152 ## #aAACR2 2nd rev. ed.
250 ## #aΑκριτικά τραγούδια
450 ## #aΤραγούδια, Ακριτικά
550 ## #aΔημοτικά τραγούδια#5g
550 ## #aΕλληνική μουσική#5g
550 ## #aΕλληνική παραδοσιακή μουσική#5g
550 ## #aΕπικά τραγούδια#5g
550 ## #aΕπική ποίηση, Βυζαντινή
750 ## #aAcritic songs
801 #0 #aGR#blonian University#c20130625
810 ## #aHellenic Wikipedia, June 25, 2013#b(Δημοτικό τραγούδι)
```

⁴⁰ βλ. <http://www.w3.org/RDF/> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

810 ## #aEnglish Wikipedia, June 26, 2013#b(Acrotic songs)

815 ## #aE.B.E.

815 ## #aL.C.

Παράδειγμα περιγραφής σε διάταξη UNIMARC

Η ίδια πληροφορία εκφράζεται ως τριάδες RDF, εκφρασμένη στο μηχανικά αναγνώσιμο μορφότυπο N3 (ένας συμπαγής τρόπος γραφής των τριάδων).⁴¹ Στο παρακάτω παράδειγμα, το Υποκείμενο σε όλες τις τριάδες είναι το "http://example.auth.ionio.gr/subjects/10262842"):

@prefix rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#> .

@prefix ex: <http://example.auth.ionio.gr/subjects/> .

@prefix dcterms: <http://purl.org/dc/terms/> .

@prefix skos: <http://www.w3.org/2004/02/skos/core#> .

ex:10262842 rdf:type mo:genre ;

skos:preflabel "ακριτικά τραγούδια"@el ;

skos:altLabel "τραγούδια, ακριτικά"@el ;

skos:broader ex:10224104 ;

skos:broader ex:10262907 ;

skos:broader ex:10001941 ;

skos:broader ex:10273642 ;

skos:related ex:10139794 ;

dcterms:source "hellenic Wikipedia, June 26, 2013"@eng ;

dcterms:source "english Wikipedia, June 26, 2013"@eng

skos:editorialNote "ε.β.ε."@el ;

skos:editorialNote "l.c."@eng .

Στο παραπάνω παράδειγμα υιοθετήθηκαν γνωστά Κατηγορήματα από το πρότυπο Simple Knowledge Organization System - SKOS,⁴² το οποίο υποστηρίζει τη χρήση συστημάτων οργάνωσης γνώσης όπως θησαυροί, ταξινομικά συστήματα και ταξινομίες. Επίσης, υιοθετήθηκαν όροι μεταδεδομένων από το πρότυπο Dublin Core.⁴³

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η διάταξη N3/RDF δεν είναι παρά μια διαφορετική αναπαράσταση της διάταξης UNIMARC, όπως αυτή είναι αποθηκευμένη στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. Για τη δημιουργία της διάταξης N3/RDF δεν απαιτείται η χρήση πρόσθετης βάσης δεδομένων. Αντιθέτως, η διάταξη UNIMARC μετατρέπεται δυναμικά κατά την προσπέλαση στην κατάλληλη μορφή για τον άνθρωπο ή για μηχανική κατανάλωση, όπως αυτό απαιτείται. Η αποφυγή χρήσης εξωτερικών βάσεων δεδομένων μειώνει το κόστος διαχείρισης και συντήρησης της

⁴¹ βλ. <http://www.w3.org/TeamSubmission/n3/> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

⁴² βλ. <http://www.w3.org/2004/02/skos/> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

⁴³ βλ. <http://dublincore.org> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

πληροφορίας και διευκολύνει την υιοθεσία των αρχών των ΑΣΔ από τη Βιβλιοθήκη του Ι.Π.

4. *Διασύνδεση των URIs έτσι ώστε να είναι δυνατή η ανακάλυψη περαιτέρω πληροφορίας.* Τα ΑΣΔ επαυξάνουν την αξία της πληροφορίας των δεδομένων, χρησιμοποιώντας Κατηγορήματα, τα οποία δηλώνουν σχέσεις και συσχετίσεις μεταξύ διαφορετικών URIs. Όταν υιοθετείται η απόδοση στα ελληνικά μιας καθιερωμένης από τη βιβλιοθήκη του Κογκρέσου θεματικής επικεφαλίδας, τότε η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. δημιουργεί μια νέα θεματική επικεφαλίδα στην οποία αποδίδει ένα νέο URI. Προκειμένου να αποτυπωθεί η σχέση της νέας αυτής επικεφαλίδας με την σημασιολογικά ισοδύναμή της από τη βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, χρησιμοποιείται το Κατηγόρημα owl:sameAs (σχέση ισοδυναμίας) μεταξύ των αντίστοιχων URIs. Για παράδειγμα, η θεματική επικεφαλίδα της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. «Αλεατορική μουσική» αποτελεί απόδοση στα ελληνικά της καθιερωμένης από τη βιβλιοθήκη του Κογκρέσου θεματικής επικεφαλίδας: "Aleatory music" με URI: "http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85022486". Σύμφωνα με τα παραπάνω, δημιουργείται ένα νέο, τοπικό URI "http://example.auth.ionio.gr/subjects/2388849" για τον προσδιορισμό του θέματος «Αλεατορική μουσική», το οποίο συσχετίζεται μέσω της σχέσης owl:sameAs με το αντίστοιχο της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου:

<http://example.auth.ionio.gr/subjects/2388849> owl:sameAs

<http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85022486>

Προκειμένου να καταγραφεί στο δημόσιο κατάλογο της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. η σχέση ισοδυναμίας μεταξύ θεματικών επικεφαλίδων που έχουν οριστεί τοπικά με τις ισοδύναμές τους από απομακρυσμένες πηγές (π.χ. LCSH), χρησιμοποιείται το πεδίο 750 (τόσο στο UNIMARC⁴⁴ όσο και στο MARC21⁴⁵), το οποίο στο UNIMARC ορίζεται ως εξής: "*the 750 UNIMARC field contains a topical subject heading that is another form of the 2-- heading*". Το γεγονός αυτό καθιστά το πεδίο 750 σημασιολογικά κατάλληλο για τη φιλοξενία ισοδύναμων θεματικών επικεφαλίδων. Πιο συγκεκριμένα, στο υποπεδίο ελέγχου \$2 θα αποθηκευτεί η επωνυμία του φορέα που είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία της απομακρυσμένης θεματικής επικεφαλίδας (π.χ. L.C.) ενώ στο υποπεδίο ελέγχου \$3 θα αποθηκευτεί το απομακρυσμένο URI (π.χ. http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85022486). Αντίστοιχοι ορισμοί για το πεδίο 750 και τα υποπεδία του υπάρχουν και στο MARC21.

Με αυτόν τον τρόπο, υλοποιείται και ο τέταρτος κανόνας για τη δημοσίευση ΑΣΔ στον Παγκόσμιο Ιστό, ο δε χρήστης της παρεχόμενης πληροφορίας μπορεί να αντλήσει πρόσθετα δεδομένα από τα URIs της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ή να συσχετίσει θεματικές επικεφαλίδες από διαφορετικές βιβλιοθήκες, εφόσον αντιστοιχούν στο ίδιο URI της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου.

Μελλοντικές Κατευθύνσεις

Οι στόχοι της παρούσας δράσης είναι ο εκσυγχρονισμός του Καταλόγου της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. και η δημιουργία ενός ορολογικού εργαλείου στον τομέα της Μουσικής και της Ελληνικής μουσικής, το οποίο φιλοδοξεί να αποτελέσει την αρχή για

⁴⁴ βλ.

<http://www.ifla.org/files/assets/uca/UNIMARC%20concise%20authorities%20format%20%282009%29.pdf> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

⁴⁵ βλ. <http://www.loc.gov/marc/authority/ad750.html> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

την ανάπτυξη μιας ενιαίας γλώσσας οργάνωσης και ανάκτησης πληροφοριών σχετικά με την μουσική. Για την επιτυχή συνέχιση και συντήρηση της δράσης απαιτείται τόσο η τεχνογνωσία και η εξειδικευμένη ορολογική εργασία όσο και η συνεργασία όσο το δυνατόν περισσότερων μουσικών βιβλιοθηκών και επιστημονικών συνεργατών από τις υπάρχουσες ακαδημαϊκές και μη, μουσικές βιβλιοθήκες ή/και φορείς που σχετίζονται με την μουσική.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε τον κ. Κωνσταντίνο Καρδάμη (Λέκτορας ΤΜΣ-Ι.Π., «Ιστορία της Νεοελληνικής Μουσικής») για την πολύτιμη βοήθεια του και την απρόσκοπτη συνεργασία του με το Εργαστήριο Ελληνικής Μουσικής και το Τμήμα Ελέγχου Βιβλιογραφικών Δεδομένων της ΒΙΚΕΠ-Ι.Π., σε θέματα ορολογίας στον τομέα τόσο της μουσικής γενικά όσο και της ελληνικής μουσικής ειδικά.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Καλογερόπουλος, Τ., 1998. *Το λεξικό της ελληνικής μουσικής*. Αθήνα: Γιαλλέλης.
- Καμπανάς, Γ., 1996. *Λεξικό μουσικής: μουσικοί, όργανα, όροι, μορφές, σχολές, κ.λ.π.* Αθήνα: Γαϊτάνος.
- Κυριάκη-Μάνεση, Δ. Ι., 1999. *Κέντρα τεκμηρίωσης & πληροφόρησης: ρόλος, λειτουργίες, οργάνωση*. Αθήνα: Ίων.
- Μιχαηλίδης, Σ., 1982. *Εγκυκλοπαίδεια της αρχαίας ελληνικής μουσικής*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Μπρίντζη, Χ., 2005. *Φιλική χρήση οντολογιών / θησαυρών από πληροφοριακά συστήματα / ψηφιακές βιβλιοθήκες*. Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
- Μπώκος, Γ.Δ., επιμ., 1996. *Unimarc / Authorities: γενική διάταξη για καθιερωμένους τύπους*. Ελλ. έκδ. Αθήνα: ΕΒΕ – Τμήμα Καταλόγων.
- Σπυριδάκη, Γ.Κ. και Περιστερή, Σ.Δ., 1962-1968. *Εν Αθήναις*: Ακαδημία Αθηνών.
- Συμεωνίδου, Α., 1995. *Λεξικό ελλήνων συνθετών: βιογραφικό, εργογραφικό*. 1^η έκδ. Αθήνα: Φίλιππος Νάκας.
- Τολίκα, Ο.Ν., 1993. *Επίτομο εγκυκλοπαιδικό λεξικό της βυζαντινής μουσικής*. Αθήνα: Ευρωπαϊκό Κέντρο Τέχνης.
- Τσαγκάρης, Γ., 1999. *Λεξικό της αρχαίας ελληνικής μουσικής και ορχηστικής*. Αθήνα: Κάκτος.
- Βρελλής, Α.Π., 1988. *Λεξικό των ελληνικών λαϊκών μουσικών όρων*. Ιωάννινα: [Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων]
- Alemu, G., Stevens, B., Ross, P., & Chandler, J., 2012. Linked data for libraries: benefits of a conceptual shift from library-specific record structures to RDF-based data models. *New Library World*, 113 (11/12), pp. 549-570.
- Archer, P., Goedertier, S., Loutas, N., 2012. *Deliverable: D7.1.3 - Study on persistent URIs, with identification of best practices and recommendations on the topic for the MSs and the EC*. European Union: Interoperability Solutions for European Public Administrations. Διαθέσιμο: https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/D7.1.3%20-%20Study%20on%20persistent%20URIs_0.pdf.
- Gorman, M. and Winkler, P.W. eds., 1994. *Αγγλο-αμερικάνικοι κανόνες καταλογογράφησης*. 2^η έκδ. Μεταφράστηκε από τα αγγλικά από Μ. Μορελέλη-Κακούρη. Θεσσαλονίκη: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.
- Heath, T., Bizer, C., 2011. Linked Data: Evolving the Web into a Global Data Space. *Synthesis Lectures on the Semantic Web: Theory and Technology, Morgan & Claypool*, 1 (1), pp. 1-136.

- Holt, B.P., McCallum, S. and Long, A.B., eds., 1993. *Εγχειρίδιο Unimarc*. Ελλ. έκδ. Μεταφράστηκε από τα αγγλικά από Γ.Δ. Μπώκο. Αθήνα: Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.
- Lancaster, F. W., 1986. *Vocabulary control for information retrieval*. 2nd ed. Arlington, Virginia: Information Resource Press.
- Schultz, L. and Shaw, S. eds., 2003. *Cataloging sheet music: guidelines for use with AACR2 and the Marc format*. Lanham: The Scarecrow Press.
- Smiraglia, R. P., 1989. *Music cataloging: the bibliographic control of printed and recorded music in libraries*. Englewood, Col.: Libraries Unlimited.
- Weidow, J., 1984. *Music cataloging policy in the general libraries*. Austin, Texas: The General Libraries.
- Βιβλιοθήκη Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών. [online] Διαθέσιμο: <http://opac.asfa.gr>
Ελληνική μουσική πύλη. [online]. Διαθέσιμο: http://www.musicportal.gr/greek_music/?lang=el [online]
- Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος. [online]. Διαθέσιμο: <http://musiclibrarylilianvoudouri.wikidot.com/thesaurus>
- Χατζημαρή, Σ., Τοράκη, Κ. και Τσάφου, Σ. *Παρουσίαση του Ελληνικού Θησαυρού Επιστημονικών Όρων* [pdf]. Διαθέσιμο: <http://eprints.rclis.org/14794/1/7.2.pdf>
- ANSI/NISO Z39.19-2005 [online]. Διαθέσιμο: <http://www.niso.org>
- Berners-Lee, T. 2006. Linked data. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkedData.html>
- Berners-Lee, T., Connolly, D. 2011. Notation3 (N3): A readable RDF syntax. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.w3.org/TeamSubmission/n3/>
- Dublin Core Metadata Initiative. [online]. Διαθέσιμο: <http://dublincore.org>
- FOAF vocabulary specification. [online]. Διαθέσιμο: <http://xmlns.com/foaf/spec/>
- FOAF project. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.foaf-project.org/original-intro>
- Guide to the usage of LCSH Free-Floating Form Subdivisions. [online]. Διαθέσιμο: http://www.itcompany.com/inforetriever/form_subdivisions_list.htm
- H1160 Musical compositions. [online]. Διαθέσιμο: <http://www2.hawaii.edu/~chopey/H1160.htm>
- IFLA-Unimarc Concise Authorities Format (2009). [online]. Διαθέσιμο: <http://www.ifla.org/files/assets/uca/UNIMARC%20concise%20authorities%20format%20%282009%29.pdf>
- IFLA-Unimarc Manual-Authorities Format 2001 (Concise version). [online]. Διαθέσιμο: <http://archive.ifla.org/VI/3/p2001/guideright.htm>
- The Library of Congress. Linked Data Service. [online]. Διαθέσιμο: <http://id.loc.gov>.
- Library of Congress Authorities.[online]. Διαθέσιμο: <http://authorities.loc.gov>
- Linked data – Connect Distributed Data across the Web. [online]. Διαθέσιμο: <http://linkeddata.org>
- Marc 21 Format for Authority Data. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.loc.gov/marc/authority/>
- MARC21 750 - Established Heading Linking Entry-Topical Term. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.loc.gov/marc/authority/ad750.html>
- Music cataloging at Yale. [online] Διαθέσιμο: <http://www.library.yale.edu>
- Music Ontology Specification. [online]. Διαθέσιμο: <http://musicontology.com/>
- Musipedia. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.musipedia.gr/wiki>
- RDA Constituency Review Draft [online]. Διαθέσιμο: <http://www.rdatoolkit.org/constituencydraft>
- RDF - Semantic Web Standards. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.w3.org/RDF/>
- Retro Media: Memory and (Memories) Lost. [online]. Διαθέσιμο: <http://library.buffalo.edu/exhibits/pdf/retro-media.pdf>

SKOS - Simple Organization System. [online]. Διαθέσιμο:
<http://www.w3.org/2004/02/skos/>
Subject Headings Manual, 2013 Update 1. [online]. Διαθέσιμο:
http://www.loc.gov/cds/PDFdownloads/shm/SHM_2013-01.pdf
Virtual International Authority File (VIAF). [online]. Διαθέσιμο: <http://viaf.org>.